

**OILADA MAKTABGACHA YOSHIDAGI BOLALARNING IJTIMOY
XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISH METODLARI**

Latipova Ferangiz Lochin qizi

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy xususiyatlarini oilada shakllantirish muhimligi va uning metodlari tahlil qilinadi. Bolalarning jamiyatda o‘zini tutishi, muloqot qilish qobiliyatlari, hamkorlik va mas’uliyat hissi kabi ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish uchun samarali usullar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, oilaviy tarbiyaning ahamiyati va ota-onalarning roli yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Maktabgacha yosh, ijtimoiy rivojlanish, tarbiya, oila, metodlar, muloqot, mas’uliyat.*

Kirish: Maktabgacha yosh bolaning shaxs sifatida shakllanishida oila asosiy rol o‘ynaydi. Bolaning ijtimoiy rivojlanishi uning kelajakdagi hayotiy muvaffaqiyati va jamiyatga integratsiyalashuvini ta’minlaydi. Oilada bolaning kommunikativ qobiliyatlari, axloqiy tushunchalari va jamoada o‘zini tutish ko‘nikmalari shakllanadi. Shu bois, oilaviy tarbiya jarayonida bolalarning ijtimoiy xususiyatlarini rivojlantirish muhim vazifa sanaladi.

Asosiy qism:

Bola maktabgacha yoshda o‘zi va atrofidagi odamlar bilan muloqot qilish haqida ko‘p narsalarni bilib oladi. Bolalik - bu kelajakdagi hayotga tayyorgarlik emas, balki haqiqiy, yorqin, o‘ziga xos, noyob hayot inson hayotining eng muhim davri! Va bolalik qanday o‘tganidan, bolaligida bolani qo‘li bilan boshqarganidan, uning ongi va qalbiga atrofidagi dunyodan nima kirganligi, bu bugungi chaqaloq qanday inson bo‘lishiga bog‘liq. V. A. Suxomlinskiy. Muammoning dolzarbligi. Zamonaviy dunyoda muammo ijtimoiy rivojlanish yosh avlod eng dolzarb mavzulardan biriga aylanmoqda. Ota-onalar va o‘qituvchilar bu dunyoga kelgan bola o‘ziga ishongan, baxtli, aqlli, mehribon va muvaffaqiyatga erishish uchun nima qilish kerakligi haqida har qachongidan ham ko‘proq tashvishlanmoqdalar. Maktabgacha davr bolaning dunyoga kirishi uchun juda muhimdir ijtimoiy munosabatlar, jarayon uchun ijtimoiylashuv, bu L. S. Vygotskiyning fikriga ko‘ra «Insoniyat madaniyatiga aylanish». Uslubiy asos ijtimoiy rivojlanish falsafaning yagona jarayon bilan tavsiflanadigan inson va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlardagi pozitsiyasidir. Ijtimoiy taraqqiyot - bu ijtimoiylashuvning yagona jarayoni - individualizatsiya Bola uch yoshga to‘lganda uning atrofidagilarga munosabati hamda qiziquvchanligi kuchayadi. Shuningdek, bolalarning o‘rtoqlari bilan birgalikda faoliyatga kirishishga moyilligi oshadi. Bu jarayonda ular hamma ham aynan ular kabi o‘ylamasligini va ularning har bir o‘yindoshining o‘ziga xos fazilatlarini borligini, ba’zilari jozibali, ba’zilari esa yo‘qligini tushunishadi. 3 yoshga to‘lgan bolalarning ba’zi bolalarga qarab intilganini va ular bilan do‘stlik rishtalarini rivojlantira boshlaganini ko‘ramiz. Bunday do‘stliklarni yaratishda,

15-Fevral, 2025-yil

bolalar o'zlarining har birida o'ziga xos fazilatlariga ega ekanligini bilib olishadi, bu esa ularda yoqimli hislarni his qilishi, ya'ni o'z-o'zini hurmat qilish uchun muhim turtki beradigan holat kuzatiladi. [1]

Oilaviy tarbiya va uning ta'siri

Ota-onalarning roli va namunasi.

Oila muhitining bolaga ta'siri.

Axloqiy va ma'naviy qadriyatlarining oilada shakllanishi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga kamtarlik o'rgatiladi, chunki bolalar ko'pincha o'zlari va ota-onalari haqida maqtanish, xayol qilishni yaxshi ko'radilar. O'qituvchi esa bolaga uning imkoniyatlarini, faoliyati natijalarini tanqidiy baholashga yordam beradi, bolalarni kuchli va kuchsiz tomonlarini to'g'ri baholashga o'rgatadi. Ijobiy axloqiy fazilatlarining shakllanishi tarbiyachilarning maqsadga muvofiq izchil ishlarining natijasidir. O'rnatilgan nomaqbul fazilatlarni engish uchun ishlash uchun katta sabr-toqat talab etiladi. Bolaning yomon xulq-atvorining sabablari boshqacha: bola oilada buziladi va aksincha, unga etibor berilmaydi; bolaga bo'lgan haddan tashqari muhabbat, uning har bir istagining zudlik bilan bajarilishida va bolani doimiy ravishda jazolashda, oilada bir xil talablarning etishmasligi va ularni taqdim etish tartibida namoyon bo'ldi. O'qituvchi kuzatuvlar, ota-onalar bilan suhbatlar va maxsus diagnostika yordamida bolaning o'zini tutish normasidan chetga chiqish sabablarini aniqlaydi, yo'llarini belgilaydi tarbiyaviy ishlar u bilan bunday bolaning barcha ijobiy ko'rinishlarini diqqat bilan kuzatib boradi va maqtash, rag'batlantirish, ishonch va boshqalar tizimidan foydalanadi.

Ijtimoiy xususiyatlarni shakllantirish metodlari

Muloqot orqali o'rgatish: Ota-onalar va bola o'rtasida faol suhbatlar.

O'yin usuli: Ijtimoiy rolli o'yinlar orqali jamiyatga moslashuv.

Ko'rsatma va tushuntirish: Hayotiy vaziyatlarni misol tariqasida tushuntirish.

Xulq-atvor nazorati: Bolaning xatti-harakatlarini kuzatish va kerakli tuzatishlar kiritish.

Jamoaviy faoliyat: Oilaviy tadbirlar va jamoadagi ishtirok orqali ijtimoiylashuvni mustahkamlash.

Metod va materiallar: Tadqiqot davomida pedagogik tahlil, ota-onalar va pedagoglar bilan suhbatlar, bolalar bilan kuzatuv va eksperimental metodlar qo'llanildi. Shu asosda oilada ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishning samarali yo'llari aniqlab chiqildi.

Natijalar: Ota-onalar tomonidan olib borilgan to'g'ri tarbiya usullari bolaning ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, muloqotga ochiq, o'zini erkin ifoda eta oladigan, jamoada o'z o'rnini topa biladigan bolalar oilada shakllangan muhit va metodlarga bog'liq ekanligi tasdiqlandi.

Takliflar:

- Ota-onalar uchun ijtimoiy tarbiya bo'yicha seminar va treninglar tashkil etish.
- Maktabgacha ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda oilaviy tadbirlar o'tkazish.

- Ota-onalar uchun metodik qo‘llanmalar ishlab chiqish va tarqatish.

Xulosa: Bolalarning ijtimoiy xususiyatlarini shakllantirishda oilaning o‘rni beqiyosdir. Ota-onalar bolalar bilan doimiy muloqotda bo‘lishi, ularni to‘g‘ri yo‘naltirishi va ijtimoiy tajribalarni boyitishi zarur. Shunday qilib, bolalar kelajakda jamiyatga moslashgan, yetuk shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratiladi.

ADABIYOTLAR:

1. IJTIMOIIY, A. J. M. Y. B. RIVOJLANISH: Jumayeva Malika Aliyevna Termiz davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta’lim nazariyasi kafedrasida o‘qituvchisi. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал.–2023, 2, 174-179.
2. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
3. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. Академические исследования в современной науке, 2(24), 148-152.
4. Shuhratovich, T. A. (2025). PSIXOLOGIK TESTLAR TURLARI VA ULARNI QANDAY QO‘LLASH. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 8-15.
5. Abdurahmon, T. (2025). BOLALAR PSIXOLOGIYASINI O‘RGANISH ULARNING RIVOJLANISH JARAYONLARI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 16-21.
6. Abdurahmon, T. (2025). STRESSNI EKSPERIMENTAL TAHLIL QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 51-56.
7. Abdurahmon, T. (2025). XOTIRA VA ESLAB QOLISH JARAYONLARINI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 57-62.
8. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINI EKSPERIMENTAL TADQIQ QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 1-7.
9. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA NEYROEKSPERIMENTLARNING AHAMIYATI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 14-20.
10. Abdurahmon, T. (2025). KOGNITIV PSIXOLOGIYA INSONNING ONG JARAYONLARI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 8-13.